

Frizyalı Ebe Catharina Schrader'in "Mother and Child Were Saved" Adlı Kitabında Yer Alan Doğum Anılarının İncelenmesi (1693-1740)*

Analysis of the Childbirth Memoirs in Frisian Midwife Catharina Schrader's Book "Mother and Child Were Saved" (1693-1740)

Rukiye Sülü Dursunⁱ, Ebru Gözüyeşilⁱⁱ

ⁱDoktora Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik AD. <https://orcid.org/0000-0003-1093-4635>

ⁱⁱDoç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, <https://orcid.org/0000-0002-9193-2182>

ÖZ

Amaç: Frizyalı Ebe Catharina Schrader'in "Mother and Child Were Saved" adlı kitabında yer alan doğum deneyimlerine ilişkin anıları ebeliğin tarihsel gelişimi açısından önemli bir kaynaktır. Bu kitap, ebelik mesleğinin modern sağlık sistemindeki yerini anlamak için tarihsel bir perspektif sunmaktadır. Bu çalışmada ebelik mesleği ve obstetri alanına önemli katkıları bulunan Ebe Catharina Schrader'in doğum anılarını incelemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Frizyalı Ebe Catharina Schrader'in 1693-1740 yılları arasında 122 zor doğum vakasını detaylı sunduğu "Mother and Child Were Saved" adlı doğum anılarını içeren kitap doküman olarak kullanılmıştır. Dokümanların incelenmesi için nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Anılar 3 ana temada gruplandırılmıştır. Belirlenen temalar şunlardır: (1) Ebelik uygulamaları, (2) Toplumsal Dayanışma, (3) Manevi Desteğe Duyulan Gereksinim.

Sonuçlar: Araştırmanın temel bulguları, kitaba konu olan doğumların gerçekleştiği dönemde doğum süreçlerinin yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda manevi ve sosyal bir deneyim olarak görüldüğünü göstermektedir. Ebe Catharina Schrader'in duaları ve dini ritüelleri, doğum eyleminde başvurulman manevi uygulamalardır. Ebe Catharina Schrader, doğum deneyimlerini yalnızca kişisel bir kayıt tutmak için değil, aynı zamanda mesleki bilgisini ve uzmanlığını gelecek nesil ebeler için bir rehber olarak aktarmak amacıyla kaleme almıştır.

Anahtar Kelimeler: Catharina Schrader, Doğum, Ebelik tarihi, Tıp tarihi

ABSTRACT

Objective: The memoirs of Frisian midwife Catharina Schrader, documented in the book Mother and Child Were Saved, provide a significant historical source on childbirth experiences. This book offers a historical perspective to understand the role of midwifery in the modern healthcare system. This study aims to examine the childbirth memoirs of Catharina Schrader, a midwife who made significant contributions to the field of midwifery and obstetrics.

Method: The book Mother and Child Were Saved, which contains Catharina Schrader's detailed accounts of 122 difficult childbirth cases between 1693 and 1740, was used as a document source. Document analysis, one of the qualitative research methods, was employed for the examination of these records.

Findings: The memoirs were categorized into three main themes: (1) Midwifery Practices, (2) Social Solidarity, (3) The Need for Spiritual Support.

Results: The key findings of this research indicate that childbirth processes during this period were seen not only as medical but also as spiritual and social experiences. Midwife Catharina Schrader's prayers and religious rituals were spiritual practices employed during childbirth. Midwife Catharina Schrader recorded her childbirth experiences not merely for personal documentation but to serve as a valuable resource for future midwives, ensuring the transmission of her professional knowledge and expertise.

Keywords: Catharina Schrader, Childbirth, Midwife, History of Midwifery

* Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2025;15(2):613-622

DOI: 10.31020/mutftd.1639584

e-ISSN: 1309-8004

Geliş Tarihi – Received: 13 Şubat 2025; Kabul Tarihi- Accepted: 02 Mayıs 2025

İletişim- Correspondence Author: Rukiye Sülü Dursun <rkysulu@gmail.com>

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License kapsamında lisanslanmıştır.

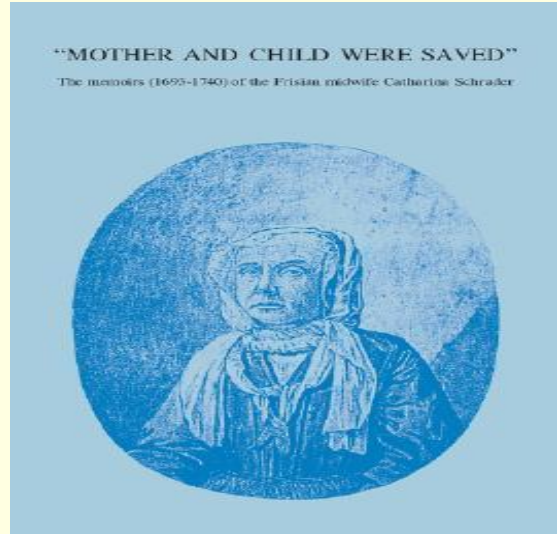
Giriş

Doğum, tarih boyunca yalnızca biyolojik bir olay olarak değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve dini değerlerin etkisi altında şekillenen bir süreç olmuştur. Ebelik mesleği, XVII. ve XVIII. yüzyıl Avrupasında, kadınların sağlık hizmetlerine erişiminde hayati bir rol oynamış ve toplumun sosyal yapısında önemli bir yer edinmiştir. Bu dönemde ebelik, yalnızca bir sağlık mesleği değil, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve dini inançlarla iç içe geçmiş bir hizmet olarak algılanmıştır.¹⁻⁵

Frizyalı Ebe Catharina Schrader (1656-1746), dönemin önemli bir ebesi ve obstetri alanının bilinen isimlerindendir (**Şekil 1**).¹ Ebe Catharina Schrader, ebelik mesleğini gerçekleştirdiği dönem boyunca doğum kayıtlarını her yıl yeni bir anı defteri oluşturarak gerçekleştirmiştir. 1693-1745 yılları arasında toplam 3060 doğumu kayıt altına almıştır. Bu doğumlar içerisinde yer alan 122 adet zor doğum anısını bir araya getirerek "Mother and Child Were Saved" adlı kitabını yazmıştır.^{3,4} Ebe Catharina Schrader'in anı kitabı, yalnızca dönemin doğum pratiklerine dair teknik bilgileri değil, aynı zamanda toplumsal yapı ve kültürel inanışlara ilişkin ipuçlarını da barındırmaktadır. Kitapta yer alan anılar, annelerin duygusal durumlarının ve toplumsal rollerinin doğum sürecini nasıl etkilediğini de göstermektedir.¹ Anı kitabındaki zor vakalar, dönemin halk tıbbına bakış açısını, doğumda müdahale uygulamalarını ve sosyal yaşamın yansımalarını sunmaktadır. Ebelik mesleğini, Tanrı'nın bir lütfu olarak gören Ebe Catharina Schrader, doğum sırasında karşılaşılan zorluklara sabır ve kararlılıkla yaklaşmıştır. Onun bu yaklaşımı, yalnızca bir ebe olarak değil, aynı zamanda dini bir figür olarak da mesleğine derin bir anlam kazandırmıştır.^{5,6}

Şekil 1. Catharina Schrader'in portresi-1714

Şekil 2. "Mother and Child were Saved" adlı kitabın kapağı (<https://search.library.wisc.edu/catalog/999596141002121>).

Ebe Catharina Schrader'in doğum anılarını kitaplaştırma süreci, XIX. yüzyılın sonlarına doğru başladı ve ilk olarak 1890'larda Flemenkçe olarak basıldı. Bu kitabın, günümüzde İngilizce basımı (1987) mevcut olup, Hollanda'da ebelik tarihi üzerine yapılan araştırmalarda önemli bir referans kaynağı olarak kullanılmaktadır (**Şekil 2**).¹ Anıların kitaplaştırılması, ebelik mesleğinin tarihsel ve kültürel bağlamda nasıl evrildiğini anlamamıza katkıda bulunmuş ve Hollanda'daki doğum hizmetlerinin toplumsal boyutlarını derinlemesine incelememize olanak sağlamıştır. Ebe Catharina Schrader'in kitapta sadece 122 adet olan zor doğum anılarına yer vermiştir.¹ Bu anılar, sadece bir meslek pratiği değil, aynı zamanda ebeliğin sağlık hizmetlerindeki tarihsel rolüne dair önemli bir bakış açısı sunmaktadır.

Bu doğrultuda, çalışmamız Ebe Catharina Schrader'in (1693-1740) "Mother and Child Were Saved"Adlı kitabında yer alan doğum anılarını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Frizyalı Ebe Catharina Schrader Hayatı

Catharina Schrader, 1656 yılında Kuzey Batı Almanya'daki Bentheim ilinde dünyaya geldi. Doktor olan Ernst Wilhelm Cramer ile 1683 yılında evlendi.¹ Eşiyle uzun dönem birlikte çalıştı. Böylece obstetri alanına ve ebeliğe ilişkin bilgi ve becerisi arttı. Ebe Catharina Schrader'in altıncı çocuğunun doğumunun ardından, 1691 yılında eşi vefat etti.² Kasaba halkı Ebe Catharina Schrader'e ebelik yapması konusunda baskı yaptı. Eşinin ölümünün ardından, 1693 yılında cerrahi (muhtemelen jinekolojik) faaliyetlere ek olarak ebelik mesleğini icra etmeye başladı.³ Ebelik yaptığı dönemde sık sık seyahat etmesi ve hatta gebelerin yanında uzun süre kalması gerektiğinden bu dönemde çok yoruldu. Aynı zamanda çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmek istedi (en büyüğü çocuğu o zamanlar 10 yaşındaydı). Bu nedenle 1695 yılında Frizya iline taşındı. Ebelik mesleğini uzun yıllar Frizya'da sürdürdü ve başarılı bir ebelik kimliği edindi.⁴ O dönemin belediye başkanıyla da ikinci evliliğini yapmasıyla birlikte sosyal statüsü de iyi bir konuma ulaştı.⁶ Ebe Catharina Schrader, yaşamı boyunca ebelik mesleğini aktif olarak sürdürdü. 7 Şubat 1745'te, 88 yaşında son doğumunu gerçekleştirdi. 30 Ekim 1746'da, 90 yaşında Frizya'da hayatını kaybetti.¹

Yöntem

Bu çalışmada, yazılı belgelerin dikkatli ve sistemli bir şekilde incelendiği doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırmacıların belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmesini ve verileri yorumlayarak anlamlı sonuçlar çıkarmasını sağlar. Doküman analizi, çeşitli yazılı materyallerin incelenmesine dayanır; örneğin, resmi belgeler, metinler, anılar, gazeteler ve diğer yazılı kaynaklar.⁸ Araştırmacılar, bu belgelerdeki temaları, kalıpları ve ilişkileri analiz ederek, sosyal, kültürel ya da tarihsel bağlamda anlamlı veriler elde etmeye çalışmaktadır.⁹

Bu çalışmada, Frizyalı ebe Catharina Schrader'in Mother and Child Were Saved adlı eserinde yer alan 1693–1740 yılları arasındaki doğum anıları (**Tablo 1**) (**Şekil 2**), Forster'ın (1994) önerdiği beş aşamalı doküman analizi yaklaşımı doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, tarihsel metinlerin sistematik biçimde çözümlenmesini mümkün kılmakta ve yazılı belgelerin bilimsel araştırmalarda nitel veri kaynağı olarak kullanılmasına olanak tanımaktadır. Uygulanan aşamalar aşağıda sunulmuştur:^{9,10}

1. Dokümana Ulaşma

Araştırmanın veri kaynağını, Ebe Catharina Schrader'in doğrudan kaleme aldığı ve 122 zor doğum vakasını içeren Mother and Child Were Saved adlı anı kitabı oluşturmaktadır. Bu eser, tarihsel birincil kaynak niteliği taşıdığı için çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Verilere, yayınlanmış ingilizce çeviri baskısı ve ilgili akademik açıklamalar üzerinden ulaşılmıştır.

2. Dokümanın Orijinalliğini ve Güvenilirliğini Değerlendirme

Eserin, Ebe Catharina Schrader tarafından yazılmış olması, onun gözleme dayalı anlatılarının tarihsel değerini artırmaktadır. Schrader'in kayıtları doğrudan tanıklığa dayandığı ve sistematik biçimde tutulduğu için belge güvenilir bulunmuş; içerik, tarihsel bağlamla tutarlılığı açısından da incelenerek geçerliliği teyit edilmiştir. Kitabın daha sonra Türkçe çevirisi yapılmıştır.

3. Kodlama ve Kategorilendirme Sistemi Geliştirme

Veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş, anlamlarına göre ayrılarak kodlanmıştır. Kodlama sürecinde Ebe Catharina Schrader'in anlatılarında tekrar eden temalar belirlenmiş ve aşağıdaki ana temalar altında sınıflandırılmıştır:

- Ebelik uygulamaları (plasenta çıkarma, makat doğumlar, omuz takılması, kullanılan alet ve teknikler, doğumda geleneksel uygulamalar),
- Toplumsal dayanışma (sosyal destek, sosyal desteğin yönetimi),
- Manevi desteğe duyulan gereksinim (doğumun kutsal bir süreç olarak görülmesi, duaların rolü, dini ritüeller ve gelenekler, topluma hizmetin dini boyutu).

Geçerlilik ve güvenilirliğin hesaplanması

Tekrarlayan alt temaların ana temaları temsil etme durumu açısından uzman görüşüne sunulmuştur. Nitel araştırma alanında deneyimli iki uzmanın (ebelik alanında 2 öğretim üyesi) görüşleri alınmıştır. Uzman değerlendirmeleri arasındaki uyumun değerlendirilmesi ve güvenilirliği Cohen kappa katsayısı ile hesaplanarak belirlenmiştir. Literatürde uyum değer aralığı; 0,20 veya 0,20'den küçükse zayıf uyum, 0,21-0,40 arasında ise ortanın altında uyum, 0,41-0,60 arasında ise orta düzey uyum, 0,61-0,80 aralığında ise iyi düzeyde uyum ve 0,81-1,00 aralığında ise çok iyi düzeyde uyum şeklinde yorumlanmaktadır.¹¹ Bu araştırmada Cohen kappa değeri 0,86 olarak belirlenmiştir.

4. Verilerin Analizi

Belirlenen temalar, tarihsel olarak göz önünde bulundurularak yorumlanmış, Ebe Catharina Schrader'in doğum anılarına mesleki, manevi ve sosyal açıdan yaklaşımı analiz edilmiştir.

5. Verilerin Kullanımı

Elde edilen veriler, çalışmanın bulgular bölümünde temalar halinde sunulmuş ve her alt tema, ilgili örnek anılarla desteklenmiştir. Ayrıca Ebe Catharina Schrader'in mesleki deneyimi ve manevi yaklaşımı, tarihsel ve güncel literatürdeki ebelik uygulamalarıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır. Böylece veriler, yalnızca betimsel değil, yorumlayıcı bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Mother and Child Were Saved (Anne ve Bebek Kurtarıldı) Kitabının Künyesi

Kitabın demografik bilgileri	
Orijinal Adı	Mother and Child were Saved: The Memoirs (1693-1740) of the Frisian Midwife Catharina Schrader
Yazarı	Catharina Schrader
Editör	Hilary Marland
Çeviren	Hilary Marland
Katkıda Bulunanlar	M.J. van Lieburg, G.J. Kloosterman
Türü	Anı
Basım Yılı	1987
Sayfa Sayısı	89
ISBN Numarası	978-90-6203-620-2

Bulgular

Frizyalı Ebe Catharina Schrader'in (1656-1740) doğum anıları "Ebelik Uygulamaları", "Toplumsal Dayanışma" ve "Manevi Desteğe Duyulan Gereksinim" olmak üzere 3 ana tema olarak gruplandırılmıştır.

Ebelik Uygulamaları

Ebe Catharina Schrader'in kitabında yer alan anılar, zor doğumlarla ilgili detaylı bilgiler içermektedir ve onun bu süreçlerde uyguladığı teknikler, dönemin ebelik pratikleri açısından büyük bir öneme sahiptir. Ebe Catharina Schrader, komplikasyonlu doğumlarda, doğum kanalındaki engelleri aşma ve doğumu güvenli bir şekilde tamamlamaya yönelik yenilikçi ve becerikli yaklaşımlar geliştirmiştir.

Plasenta Çıkarma

Ebe Catharina Schrader, doğum sonu plasentanın çıkarılmasında doğru yönetimin önemini vurgulamıştır.

“08 Aralık 1724...Plasentanın, çocuğun önünden geldiğini gördüm ve onu çıkardım. Çocuğun ayaklarını aradım ve doğurttum. Ama ölmüştü. Ve derisi dökülüyordu. Sonra kadının hareketsiz kalmasına izin verdim. Ona küçük bir şey verdim ve sabahleyin tamamen başka bir insan oldu. Ve kadın daha sonra iyileşmeye devam etti.” (2119 numaralı anı)

Bu ifade, Ebe Catharina Schrader'in doğum sonrası komplikasyonların yönetiminde bu tür manüel müdahalelerin, hayat kurtarıcı olduğu görülmektedir.

Plasentanın çıkmaması veya parça kalması gibi durumlar, doğum sonrası kanamaya yol açarak annenin hayatını riske atabilirdi. Ebe Catharina Schrader, bu gibi vakalarda manüel müdahalelerde bulunarak komplikasyonları önlemiştir.

“16 Temmuz 1711... Ebe Teyrtie'nin bulunduğu Chlas Jans'ın karısının yanına Wetzens'e getirildim. Çocuğu doğurttum. Muayene ettim. Rektumun çok gergin olduğunu, rahmin enfeksiyonlu ve kararmış olduğunu keşfettim. Kadın ölecek gibiydi. Doğumdan sonra sanki doğum sancıları çekiyormuş gibiydi. Elimi içeri soktum, rahmi yerine getirdim. Elimle plasentayı birkaç parça hâlinde çıkardım.” (1831 numaralı anı)

Bu ifade, Ebe Catharina Schrader'in plasenta sorunlarını tanıma ve çözme konusundaki ustalığını ortaya koymaktadır.

Makat Doğumlar

Ebe Catharina Schrader, makat geliş doğumları başarıyla yönetme konusunda deneyim sahibiydi.

“14 Ekim 1711... Bebeğin başı gelmiyordu, ancak ayakları doğum kanalındaydı. Anneye uygun pozisyon aldırarak bebeğin vücudunu dikkatlice çevirdim ve doğumu başarıyla tamamladım.” (1880 numaralı anı)

Bu ifade, Ebe Catharina Schrader'in anatomi bilgisi ve pratik becerilerini öne çıkarmaktadır.

Ebe Catharina Schrader, makat geliş doğumlarda annenin ve bebeğin güvenliğini sağlamak için çeşitli teknikler uygulamıştır.

“27 Ocak 1701 ... Bebeğin ayaklarının önce geldiğini fark ettiğimde, annenin vücudunu doğru pozisyonda tutmasını sağladım. Daha sonra, dikkatli bir şekilde bebeğin vücudunu çevirerek doğumu tamamladım.” (581 numaralı anı)

Bu ifade, Ebe Catharina Schrader'in zor doğumlarda hızlı karar alma ve manuel müdahale becerisini göstermektedir.

Omuz Takılması (Distosi)

Ebe Catharina Schrader, doğum sırasında bebeğin omuzlarının takılması gibi durumlarla karşılaştığında pratik çözümler üretmiştir.

“06 Eylül 1734 ... Bebeğin omuzları çıkışta sıkışmıştı. Anneyi farklı bir pozisyona alarak doğum kanalını genişlettim ve omuzları serbest bırakmayı başardım.” (2821 numaralı vaka)

Bu ifade, dönemin sınırlı tıbbi bilgi ve ekipmanı ile bile Ebe Catharina Schrader'in pratik becerilerini sergilemektedir.

Kullanılan Aletler ve Teknikler

Ebe Catharina Schrader, zor doğumlarda alet kullanımı konusunda oldukça dikkatli davrandığı ve genellikle diğer deneyimli bir erkek sağlık görevlisi birlikte doğumları gerçekleştirdiği görülmektedir.

“3 Şubat 1722 ... Bebeğin başı çıkışta sıkıştığında, bir erkek ebe enstrüman (forseps) kullanarak müdahale etti. Müdahale başarıyla tamamlandı ve anne ile bebek sağlıklı bir şekilde kurtuldu.” (2047 numaralı anı)

Bu ifade, alet kullanımının ancak gerektiğinde ve erkek sağlık görevlileri tarafından gerçekleştirilmesinin mümkün olduğuna işaret etmektedir. Pek çok kritik uygulamayı elle başarılı bir şekilde uyguladığı anlaşılan ebenin forseps gibi alet kullanımını gerçekleştirmediği görülmektedir.

Doğumda Geleneksel Uygulamalar

Ebe Catharina Schrader'in anılarında, doğumun başlatılmasıyla ilgili doğrudan ifadeler nadir bulunmasına rağmen, bazı vakalarda doğumun hızlandırılması için masaj veya sıcak uygulamalar gibi teknikler kullandığını belirtmiştir.

“12 mart 1700 ... Anne iki gündür sancı çekiyordu, ancak doğum başlamamıştı. Karnına sıcak bezler koyarak rahim kasılmalarını teşvik etmeye çalıştım. Bir süre sonra sancılar düzenli hale geldi ve doğum başarılı bir şekilde gerçekleşti.” (485 numaralı anı)

Bu ifade, doğal yöntemlerin ebelik pratiklerinde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Toplumsal Dayanışma

Ebe Catharina Schrader'in anıları, komşuların, aile bireylerinin ve toplumun doğum sırasındaki katkılarını açıkça ortaya koymaktadır.

Sosyal destek

Ebe Catharina Schrader, doğum sırasında komşuların sıkça hazır bulunduğunu ve çeşitli destekler sağladığını belirtmiştir.

“01 01 1698 ... Anne sancılarla mücadele ederken, komşuları su ısıttı ve sıcak havlular hazırladı. Ayrıca, odanın temiz tutulmasına yardımcı oldular.” (282 numaralı anı)

Bu ifade, doğum sırasında komşuların pratik yardımlarının önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, komşuların doğum odasındaki fiziksel ve duygusal desteği, annenin süreci daha rahat geçirmesine olanak tanımıştır.

Doğumdan sonra da toplumsal dayanışma devam etmiştir.

“10 Şubat 1711 ... Anne doğumdan sonra zayıf düşmüştü. Komşular nöbetleşe yemek getirerek ve bebeğin bakımıyla ilgilenerek aileye destek oldu.” (1795 numaralı anı)

Bu tür yardımlar, annenin toparlanma sürecini hızlandırmış ve aile üzerindeki yükü hafifletmiştir.

Sosyal desteğin yönetimi

Ebe Catharina Schrader'in anılarındaki bazı ayrıntılar ebenin doğum sırasında tıbbi ebelik hizmeti yanı sıra doğum odasında bulunan diğer kadınlara karşı sergilediği liderlik rolüne de işaret etmektedir. Bir vakasında şu cümlelere yer vermiştir:

“01.01.1699 ... Anne sancılarla mücadele ederken, diğer kadınlara odanın hazırlanması ve gerekli malzemelerin temin edilmesi talimatını verdim. Bu şekilde, herkesin sürece katkıda bulunmasını sağladım.” (420 numaralı anı)

Bu ifade, ebe Catharina Schrader'in yalnızca tıbbi bir otorite değil, aynı zamanda toplumsal bir lider olarak da rol oynadığını göstermektedir.

Manevi Desteğe Duyulan Gereksinim

Ebe Catharina Schrader'in anıları, manevi desteğe duyulan ihtiyaçın ve dini inançların doğum süreçlerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Doğumun Kutsal Bir Süreç Olarak Görülmesi

Ebe Catharina Schrader, doğumları Tanrı'nın bir mucizesi ve lütfu olarak değerlendirmiştir.

"03 Şubat 1735 ... Anne ve bebeğin sağlıklı olduğunu gördüğümde, Tanrı'ya şükrederek dua ettim. Bu mucizevi anlara tanıklık etmek, mesleğimin kutsallığını bir kez daha hatırlattı." (2823 numaralı anı)

Bu ifade, ebe Catharina Schrader'in dini inançlarının mesleki pratiğiyle nasıl iç içe geçtiğini ve her doğumu bir kutsal olay olarak gördüğünü göstermektedir.

Duaların Rolü

Doğum süreçlerinde duaların sıkça yer aldığı anılar, ebe Catharina Schrader'in manevi ihtiyaça duyulan gereksinimi anlamak için önemli bir kanıttır.

"26 Şubat 1693 ... Doğum sırasında annenin güçsüzleştiğini gördüğümde, Tanrı'dan bize yardım etmesi için dua ettim. Dualarım kabul oldu ve bebek sağ salim dünyaya geldi." (3 numaralı anı)

Bu tür ifadeler, doğum sürecinde dini inançların ve duaların hem ebe hem de anne açısından ne kadar önemli bir manevi destek kaynağı olduğunu göstermektedir.

Dini Ritüeller ve Gelenekler

Ebe Catharina Schrader, bazen doğum sonrası anne ve bebeğin korunması için dini ritüeller önerdiğini de belirtmiştir.

"18 Ekim 1731 ... Anneye, bebeği vaftiz ettirmek için mümkün olan en kısa sürede kiliseye gitmesini tavsiye ettim. Bu, bebeğin ruhunu koruma altına almak için önemliydi." (2596 numaralı anı)

Bu tür uygulamalar, dini inançların sadece doğum sürecinde değil, doğum sonrası süreçte de etkili olduğunu göstermektedir.

Topluma Hizmetin Dini Boyutu

Ebe Catharina Schrader'in kayıtları, ebelik mesleğini bir tür topluma hizmet görevi olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu hizmet anlayışı, dini inançlarının mesleki kimliğinin bir parçası olduğunu kanıtlar niteliktedir.

"03 Ocak 1727 ... Rabbim, bana bu mesleği yapma gücünü verdiğin için sana şükrediyorum. Bu kutsal görevi layıkıyla yerine getirmek için elimden geleni yapıyorum." (2240 numaralı anı)

Ebe Catharina Schrader'in dini duyguları ve duaları da oldukça belirgindir. Her yeni yıl ebe Catharina Schrader, vakalarını yazdığı anı defterine bir dua ile başlamıştır. Her yıl dualarında, özellikle Rabbin lütfunu dileme, kazalardan korunmayı isteme ve insanların hayrını dileme gibi temel temalar ortaya çıkmaktadır.

"İşte 1727 yılı, yine Rabbin adıyla başlıyor."

Rabbim, yine senin yüce takdirin sayesinde hemcinslerime yardım etme vazifesine nail oldum. Öyleyse, bana bu yeni yılda, ilerlemiş yaşımda bedenime güç ve kuvvet ver. Ve şayet Rabbim, senin lütfunla ve tedbirinle olmazsa, bana çıkış yolunu göster. Nihayetinde, her şeye, hayır da şer de, beşerin başına ne geleceği senin

takdirindir. O hâlde gözlerim sendedir, yüce Rabbim. Hemcinslerime korku ve sıkıntıya düştüğünde bana tekrar yardım et. Sana sığındığımda yanımda ol. Her zaman olduğu gibi duamı işit. Ve kutlu olsun senin yüce adın. Lütfunu esirgeme. Bizim değil, Rabbim, Senin adın ebediyen tüm şerefi, övgüyü, saygıyı ve izzeti haizdir. Bedbaht etmek istediğin insanlarla karşılaşmaktan beni sakın. Rızan olursa, bana bilgeliği, akli, gücü ihsan eyle. Bu kulun sana yakarıyor.

Amin.” (Ebe Catharina Schrader'in Duası)

Bu dualarda, İncil'den alıntılar yer almakta ve hastalarına karşı duyduğu şefkat de yansıtılmaktadır.

Tartışma

Ebe Catharina Schrader'in doğum süreçlerine dair ayrıntılı anıları, dönemin ebelik pratiği hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Makat doğum ve omuz takılması gibi komplikasyonları çözebilmiştir ve plasentanın elle çıkarılması gibi teknikleri başarıyla uygulamıştır. Ancak dönemin tıbbi imkanları düşünüldüğünde, hijyen ve antiseptik önlemlerin yetersiz olması büyük bir risk faktörü oluşturmuştur. Ebe Catharina Schrader, doğumlarda forseps gibi aletleri nadiren kullanmış ve doğum sürecine mümkün olduğunca doğal müdahalelerle yaklaşmıştır.¹ Aynı zamanda, Ebe Catharina Schrader'in anılarında, forseps aletini erkek ebelerin kullandığı bildirilmiştir. Forsepsin XVI. yüzyılın sonlarında Peter Chamberlen tarafından geliştirilmesi, doğum uygulamalarında önemli bir yenilik olmuş, ancak bu alet yaklaşık 100 yıl boyunca Chamberlen ailesi tarafından sır olarak saklanmıştır.¹² Avrupa'da zamanla yaygınlaşan aletli doğum teknikleri, Osmanlı'da ise geleneksel ebelik anlayışının etkisiyle benimsenmemiştir. Osmanlı toplumunda doğumlar çoğunlukla deneyimli ebeler tarafından gerçekleştirilmiş, modern tıbbi araçlara geçiş ise Cumhuriyet dönemindeki reformlarla başlamıştır.¹³ Bu süreçte ebelik mesleği, geleneksel bilgi temelli uygulamalardan modern tıbbın gerekliliklerine doğru evrilmiş; özellikle forseps gibi müdahaleci doğum teknikleri, ebelerin görev tanımlarını ve eğitim ihtiyaçlarını önemli ölçüde değiştirmiştir.¹³ Bu doğrultuda, obstetrik forsepsin tarihsel süreci yalnızca bir tıbbi aracın gelişimini değil, aynı zamanda ebelik mesleğinin gelenekselden modern uygulamalara geçişini de göstermektedir. Ebelik, tarih boyunca doğumda kadınlara en yakın desteği sağlayan meslek olmuştur. Ancak zamanla ortaya çıkan teknolojik yenilikler, bu desteğin şeklini ve uygulanma biçimini değiştirmiştir. Forsepsin kullanımı da, ebelik mesleğinin modern tıpla bütünleşmesinde önemli bir dönüm noktası olarak görülebilir.

Ebe Catharina Schrader bazı vakalarda doğum sürecini desteklemek ya da hızlandırmak amacıyla masaj ve sıcak uygulama gibi müdahale içermeyen tekniklere başvurduğu görülmektedir. Bu durum, dönemin ebelik pratiğinde doğumun doğal seyriyle ilerlemesine öncelik verildiğini düşündürmektedir. Güncel literatürde doğum sürecinde non-farmakolojik yöntemler kullanılmaktadır.¹⁴ Liu ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği çalışmada, doğum sırasında uygulanan bel masajının, özellikle aktif fazda kadınların ağrı algısını anlamlı düzeyde azalttığı bulunmuştur.¹⁵ Non-farmakolojik uygulamalar, doğumun hem fizyolojik hem de psikolojik açıdan daha olumlu deneyimlenmesine katkı sağlamaktadır.¹⁴

Ebe Catharina Schrader'in kayıtları, toplumsal dayanışmanın doğum sürecine önemli katkıların olduğunu belirtmektedir. Komşuların doğum sırasında pratik yardımlar sağlaması ve doğum sonrası annenin iyileşme sürecine destek olması, kadın dayanışmasının önemini gözler önüne sermektedir.² O dönemde, doğum yalnızca bir aile olayı değil, aynı zamanda topluluğun desteğini gerektiren bir süreç olarak görülmekteydi. Komşuların ve toplumun aktif desteği, sadece pratik yardımlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda annelerin moral ve motivasyonlarını artırarak sürecin psikolojik yükünü de hafifletmiştir. Bu dayanışma ağı, modern toplumlarda azalan doğum kültürüne bir ışık tutmakta ve geçmişin toplumsal bağlarının önemini hatırlatmaktadır. Bu durum, günümüz modern tıp pratiğinde kaybolan ancak topluluk temelli sağlık hizmetlerinde hala varlığını sürdüren bir gelenektir. Güncel literatürde, sosyal desteğin doğum sırasında

kadınların stres düzeylerini azalttığını ve doğum sürecine olan tutumlarını olumlu yönde değiştirdiğini göstermektedir.¹⁶⁻¹⁸ Demirtaş ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği çalışmada, doğum sonrası dönemde sosyal desteğin, travmatik stres ve depresyon düzeylerini azaltıcı etkisi olduğu bulunmuştur.¹⁶ Sosyal desteğin, özellikle doğum sonrası dönemde annelerin psikolojik iyilik halini korumalarında kritik bir rol oynamaktadır.

Ebe Catharina Schrader'in ebelik pratiği, yalnızca fiziksel bakım sağlamaktan öte, dini inançlarla iç içe geçmiş bir hizmet anlayışını yansıtmaktadır. Ebe Catharina Schrader, ebelik mesleğini Tanrı'nın bir lütfu olarak görmüş ve doğum sürecinde duaların gücüne sıkça başvurmuştur. Bu yaklaşım, özellikle XIX. yüzyılda kilisenin ebelik üzerindeki etkisiyle anlam kazanmaktadır. O dönemde ebelik, yalnızca tıbbi değil, aynı zamanda dini bir sorumluluk olarak görülmekteydi. Kiliseler, ebelerin eğitiminde ve mesleki uygulamalarında önemli rol oynamış; doğumun hem manevi hem de toplumsal bir olay olarak algılanmasına katkı sağlamıştır. Bu durum, ebelik mesleğinin tarih boyunca nasıl toplumsal ve manevi bir çerçevede şekillendiğini ortaya koymaktadır. Güncel literatürde, kadınların doğum sürecinde dini inançlarını bir baş etme mekanizması olarak kullandıklarını göstermektedir.^{19,20} Rahnama ve arkadaşlarının çalışmasında, dini desteğin kadınların doğuma dair algılarını olumlu yönde etkilediğini, doğum sonrası ruhsal iyilik haline de katkı sağladığını bildirmiştir.²⁰ Dini inançlar, yalnızca duygusal rahatlama sağlamaz; aynı zamanda kadınların doğum sırasında güçlenmelerine ve süreci kontrol altında hissetmelerine yardımcı olabilir.

Ebe Catharina Schrader, bu dönemde geleneksel ebelik uygulamalarını sürdürmüş ve meslektaşlarının bilgisizliği ya da hatalarıyla ilgili eleştirilerde bulunmuştur. Aynı zamanda gerektiğinde tıbbi yardıma başvurmuş, erkek doktorlarla iş birliği yapmış ve cerrahi müdahaleleri beraber gerçekleştirmiştir.¹ Erkek doktorların doğum süreçlerine katılması, ebelerin bilgi ve uygulamalarının yeterliliğini sorgulanır hale getirmiş ve bu durum, mesleki otoritelerini koruyabilmeleri için eğitim ihtiyacını doğurmuştur.² Tarihsel süreçte, ebelik eğitimi ve doğum uygulamaları yalnızca kadınlar arası deneyim aktarımıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda bu bilgi birikimi farklı araçlarla güçlendirilmiştir. Özellikle XVIII. yüzyılda, Angélique-Marguerite le Boursier du Coudray gibi öncü kadın ebeler, obstetrik alanda simülasyon maketleri kullanarak eğitimde devrim yaratmışlardır. Coudray'nin geliştirdiği mankenler, kadın ebelerin eğitimini destekleyerek onların mesleki otoritelerini koruma çabalarına katkı sağlamıştır.²¹ Benzer şekilde, Ebe Catharina Schrader de doğum anılarını sonraki nesil ebeler için bir rehber olarak saklamak amacıyla kaleme almıştır. Ebe Catharina Schrader'in detaylı anı kayıtları, ebelik pratiğinin hem bilimsel hem de sosyal yönlerini geleceğe aktarma çabasının bir yansımasıdır.¹

Sonuç

Ebe Catharina Schrader'in doğum anıları, XVII. ve XVIII. yüzyıl Avrupasında kadınların doğum deneyimlerinin, ebelik uygulamalarının ve toplumsal yapıların önemli bir yansımasıdır. Schrader'in doğumlara yaklaşımı, dönemin kısıtlı tıbbi imkânlarına rağmen bilgiye, gözleme ve sezgiye dayalı güçlü bir ebelik pratiğini ortaya koymaktadır. Makat doğum ve omuz takılması gibi komplikasyonları yönetme becerisi ile doğumu mümkün olduğunca doğal yollarla destekleme anlayışı, onun mesleki yetkinliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, günümüzde çoğu zaman kaybolan sosyal desteğin geçmişte doğumun ayrılmaz bir parçası olduğunu göstermektedir. Schrader'in dini inançlarla iç içe geçmiş meslek anlayışı, onun ebelik görevini sadece fiziksel yardım sunmakla sınırlı görmediğini; aksine manevi bir sorumlulukla yürüttüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, XIX. yüzyılda kilise ile ebelik mesleği arasındaki bağlarla da örtüşmektedir.

Ebe Catharina Schrader'in doğum süreçlerine dair gözlemleri, dönemin halk tıbbı, doğum uygulamaları ve toplumsal dinamiklerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Günümüzde ebelik mesleğinin yeniden değer kazanması ve doğum süreçlerine daha kadın merkezli bir yaklaşım getirilmesi açısından Ebe Catharina Schrader'in anıları ilham verici bir örnek oluşturabileceği düşünülmektedir.

Bilgi

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Rukiye Sülü Dursun: Fikir, tasarım, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, kaynak taraması, makale yazımı, eleştirel inceleme.

Ebru Gözüyeşil: Danışmanlık, analiz ve yorum, eleştirel inceleme.

Kaynaklar

1. Schrader CG. Mother and Child Were Saved: The Memoirs (1693–1740) of the Frisian Midwife Catharina Schrader. Marland H, editor. Rodopi; 1987:89.
2. King H. Midwifery in history: An overview. J Med Hist 2007;12(3):45-62.
3. Smith B. Midwifery and society: A historical perspective. J Med Hist 2005;12(3):45-62.
4. Schrader C. The grace of the Lord and childbirth processes. Personal Notes. 1737.
5. Yücel U. Dünya'da ve Türkiye'de ebelik tarihi. In: Aktaş S, Aksoy Derya Y, Toker E, eds. A'dan Z'ye Temel Ebelik. İstanbul Tıp Kitabevi; 2023:11-23.
6. Dijk M. Women's health in 17th-century Frisia. Dutch Hist J 1997;19(1):33-47.
7. Yıldırım A, Şimşek H. Qualitative Research Methods in Social Sciences. Seçkin Yayıncılık; 2013:78.
8. Yücel U, Akın B, Tamer Ş. Toplum ve sağlığı kavramı ve toplum sağlığında ebenin yeri. In: Özentürk MG, Yücel U, Meseri R, eds. Ebelik ve toplum sağlığı. Nobel Tıp Kitabevi; 2019:3-14.
9. Sak R, Şahin Sak İT, Öneren Şendil Ç, Nas E. Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi 2021;4(1):227-250. doi:10.33400/kuje.843306
10. Forster M. Historical method and documentary analysis in research. In: Walden GR, ed. Historical Research: A Guide for Writers of Dissertations, Theses, Articles and Books. Sage Publications; 1994:xx-xx.
11. Kılıç S. Kappa testi. J Mood Disord 2015;5(3):142-144. doi:10.5455/jmood.20150920115439
12. Dunn PM. Dr. Peter Chamberlen (1560–1631) and the birth of the forceps. Arch Dis Child Fetal Neonatal Ed 1999;81(3):F232-F233. doi:10.1136/fn.81.3.F232
13. Kılıç A. Cumhuriyet'in ilk on beş yılında ebelik eğitimine ve mesleğin dönüşümüne dair kısa bir bakış (1923–1938). Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Tıp Tarihi ve Etik Dergisi 2016;1(1):1-10.
14. Ersöz M, Gözüyeşil E, Gökyıldız Sürücü Ş. Doğumda geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları ve ebelerin rolleri. Mersin Üniversitesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2024;14(1):38-49. doi:10.31020/mutftd.1298375
15. Liu Y, et al. Effects of back massage on labor pain in the first stage: A randomized controlled trial. J Integr Nurs 2020;2(3):114-121. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32828687/>
16. Demirtaş S, Yıldız H. Doğum sonrası algılanan sosyal desteğin travmatik stres ve depresyon düzeyi üzerindeki etkisi. Sağlık ve Toplum Dergisi 2024;33(4):272-279. Accessed April 15, 2025. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sted/issue/88428/1399157>
17. Toker E, Ünal A, Aydın A. Doğum sonrası dönemde sosyal desteğin kadınların fonksiyonel durumuna etkisi. Mersin Univ Sağlık Bilim Derg 2021;14(3):446-454. doi:10.26559/mersinsbd.833413
18. Kaya B, Güler N. Eş desteğinin doğum sonrası travma sonrası stres belirti düzeyine etkisi. J Health Sci Med 2022;5(2):570-576. doi:10.31067/johesam.2022.1057979
19. Görgülü Ü. Dinî Açıdan Gebelik, Doğum ve Lohusalık Süreçleri. Ulus Din Topl Arş Derg 2023;2(2):55-67. doi:10.5281/zenodo.10696591
20. Rahnama P, Kazemi A, Fallahian M. Iranian primiparous women's experiences of normal vaginal delivery. Iran Red Crescent Med J 2015;17(11):e25178. doi:10.5812/ircmj.25178
21. Yücel U, Erçek Karıcı A. Obstetrik alanda simülasyon maketleri ve ebelik eğitiminde öncü bir isim: Ebe Angélique-Marguerite le Boursier du Coudray. Mersin Üniversitesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 2024;14(3):433-440. doi:10.31020/mutftd.1500387